

incepe să se infiripeze în gândirea politică, încă neclar și cu contradicții, avîntul de răscoală, care a dus la epopeea lui Mihai Viteazul.

Politica lui Neagoe Basarab. Se pune întrebarea, în cadrul celor arătate mai sus, care este atitudinea politică a lui Neagoe Basarab și a sfetnicilor lui față de centralizarea puterii de stat, prin crearea regimului domniei autoritare. Cîrmuirea lui cade la mijloc între cele două momente de criză și de luptă, între vremea de ofensivă a domniei sub Ștefan cel Mare și aceea de apărare a situației dobîndite, în vremea lui Mircea Ciobanul în Țara Românească și a lui Alexandru Lăpușneanu din Moldova și a urmașilor lor. Neagoe Basarab este prezentat în *Învățăături* ca un apărător convins al atotputerniciei domnești împotriva boierilor mari; domnia lui nu reprezintă totuși un moment de criză și de luptă a domniei, sprijinită de slujitori, boierimea mică și orășeni, împotriva marii boierimi. De la început trebuie să spunem că nu considerăm *Învățăturile* ca o operă literară desprinsă de realitatea politică și socială a vremii, așa cum credea V. Grecu, ci ca o carte de doctrină politică, îmbrăcată în haină literară. *Învățăturile* erau menite să fie citite de contemporani și de posteritate, ele reprezintă justificarea teoretică a unei politici practicate. Dacă această carte a fost scrisă de Neagoe Basarab, trebuie, în chip necesar, să găsim aplicarea ei în politica acestui domn.

În realitate, domnia lui Neagoe Basarab în Țara Românească formează o încercare de cîrmuire a marilor boieri, a unei fracțiuni a acestei păтури sociale, conduse de boierii Craiovești. Neagoe Basarab este primul domn muntean ales de boieri dintre boieri, care întrerupe șirul familiei domnitoare descendente din Basarab cel dintîi. Singur acest fapt face imposibilă atribuirea *Învățăturilor*, ce cuprind o doctrină opusă marii boierimi, domnului boier.

Neagoe Basarab era fiul lui Pirvu Craiovescu, marele vornic, și a fost ridicat în scaun de către Craiovești: « Apoi Pirvuleștii — scrie cronică contemporană — ei iar au fugit peste Dunăre și s-au dus la Țarigrad și au ridicat domn *dintr-înșii* pre Negoia voievod și i-au pus numele Basarab »¹. Nu numai contemporanul Gavril protul subliniază în *Viața lui Nifon patriarhul*, faptul că Neagoe era fiul vornicului Pirvu Craiovescu, și nu urmaș de domn², dar chiar documentele interne ale Țării Românești, date de urmașii în scaun ai lui Neagoe, îl numesc fiul lui Pirvu Craiovescu. În 1589 Mihnea Turcitul împarte între urmași averea rămasă de la Craiovești, întemeindu-se pe filiația lui Neagoe din Pirvu vornic: « ... partea lui Pirvu vornic, tatăl lui Basarab voievod »³. În actele de întărire date de domni mănăstirii Bistrița, ctitoria Craioveștilor, se afirmă aceeași descendență, socotită ca un fapt cunoscut: « pentru că s-a îngropat (la Bistrița) Pirvul banul, tatăl strămoșului domniei mele, Io Basarab voievod », scrie Alexandru Iliș în 1629⁴, iar în 1633, Matei Basarab, descendent din Craiovești, confirmă și el averile lăsate mănăstirii Bistrița de « Pirvul banul, părintele strămoșului domniei mele, Io Basarab voievod »⁵.

¹ M. GASTER, *Fragmente dintr-o cronică a Țării Românești*, în « Revista Istorică Română », VII, 1937, p. 159.

² Pentru tendințele *Vieții lui Nifon*, vezi mai jos.

³ Academia R.P.R., *Documente privind istoria României*, B, sec. XVI, vol. 5, p. 405.

⁴ Arhivele Statului, Buc., Peceti, nr. 43 (15 iunie 1629).

⁵ *Ibidem*, Măn. Bistrița, I/20 (30 aprilie 1633).